

27 Ιουλίου 2014

Γέροντος Ιωσήφ Βατοπαιδινού.Απάνθισμα πνευματικών νουθεσιών (Περί μετανοίας και αντιρρητικού αγώνα)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Γέρ. Ιωσήφ Βατοπαιδινός / Ορθόδοξη πίστη](#)

(πηγή: omadaneoneforiakon.blogspot.gr)

ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΙΩΣΗΦ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΣ

Η ομιλία του περί μετανοίας και αντιρρητικού αγώνα, είναι στην κυριολεξία καθηλωτική καθώς αποκαλύπτει το πλήρες θεολογικού νοήματος βάθος το οποίο συμπυκνώνει η κατά τα κοσμικά κριτήρια απλή φράση:

«Ο Θεός τους μεν δικαίους αγαπά τους δε αμαρτωλούς ελεεί».

Αυτό, σαν ακοή είναι ευχάριστο, αλλά αν το σχολιάσουμε σε βάθος είναι μεγάλο μυστήριο. Και λέμε “καλά Κύριε, αυτούς τους αγαπάς, γιατί δεν αγάπησες κι εμάς” και τρόπον τινά μεροληπτείς. Αυτούς τους αγαπάς, καλά, τους πήρες. Εμάς μας ελεείς, γιατί δεν μας έβαλες κι εμάς στη μερίδα της αγάπης αυτής. Κοιτάξτε να δείτε βάθος που χει εδώ. Ο Θεός αγαπά τους δικαίους, γιατί οι δίκαιοι βρίσκονται στην απόλυτη γραμμή της ομολογίας. Επειδή η πτώση του ανθρώπου έγινε πρακτικά, δεν έγινε αφηρημένα. Το λογικό ον, ο άνθρωπος, το κατ’ εικόνα και ομοίωση, εκείνο το τέλει ον στο οποίο επέδειξε ευαρέσκεια η Τριαδική θεότης που δεν έδειξε ούτε στους αγγέλους, ούτε στους παραδείσους, ούτε στους αιώνες, πουθενά, έδειξε μόνο στην κατασκευή του ανθρώπου. Τι σημασία που έχει εδώ αυτή τώρα... κι αφού του έδωσε όλη την εξουσία και τον ονόμασε εικόνα και ομοίωση του Θεού, του έδωσε εντολές οι οποίες εντολές είναι η αφορμή της απολύτου εξαρτήσεως του, διότι ναι μεν δημιουργήθηκαν τα πάντα και πήραν τη γραμμή την οποία κρατούν, αλλά δεν την κρατούν αφ’ εαυτού.

Τα πάντα είναι αιτιατά. Τίποτα δεν υπάρχει στον κόσμο, ούτε μπορεί να υπάρξει. Αυτά τα υπάρχοντα είναι προϊόντα της βουλήσεως του Θείου Λόγου. Ναι μεν ως αυτά παρήχθησαν, αλλά στη συνέχεια το είναι αυτών το παίρνουν απ’ Αυτόν. Αυτή λοιπόν η αιτία της αντλήσεως του είναι των χτισμάτων την παίρνουν εκ της εξαρτήσεως, της υπακοής. Εάν είναι κολλημένα τα κλαδιά στον κορμό δύνανται να ζουν, εάν κοπούν όση θέλεις περιποίηση κάνε, δεν ζουν πλέον. Κόπηκαν από τη ζωή, από την αυτοζωΐα. Ο άνθρωπος λοιπόν εαυτού του, με κακή βούληση, κακή σκέψη, κακή απόφαση την οποία δεν δικαιούταν, όμως την έκανε σαν πρόσωπο ελεύθερο, προκάλεσε την πτώση. Έρχεται τώρα ο Θεός και αντί - τι ήταν τώρα στον Θεό, στο Λόγο του Θεού, διότι αυτός είναι ο κατασκευαστής, τα πρόσωπα της Αγίας Τριάδος είναι αχώριστα, ενωμένα, αλλά ο κατασκευαστής, ο συνοχεύς, ο προνοητής των πάντων είναι ο Λόγος, αυτός είναι- λοιπόν, τι ήταν γι’ Αυτόν τώρα να πάρει μian άλλη χούφτα χώμα, να της φυσήξει ξανά, να κάνει έναν καινούργιο άνθρωπο και να πετάξει αυτόν. Αν γινόταν αυτό θα μας έπειθε ότι το λάθος οφειλόταν στη δημιουργία.

Δεν οφείλεται στη δημιουργία, οφείλεται εις την βλακεία του ανθρώπου.

Δείχνοντας την παναγάπη του ο Θεός, υποδεικνύει στον άνθρωπο τον τρόπο της επιστροφής.

Όσοι λοιπόν πήραν σε βάθος εννοίας τον τρόπο της πρακτικής επιστροφής, δηλαδή την ακρίβεια της ομολογίας του παναγίου θελήματος, την αυταπάρνηση από κάθε παράλογο και παράνομο και παρέμειναν εκεί αγωνιζόμενοι δια της περιεκτικής φιλοπονίας και αυταπαρνήσεως, αυτοί προκαλούν συνεχώς τη θεία Χάρη πάνω τους.

Λοιπόν αυτούς είναι που αγαπά ο Θεός, όχι δωρεά, δια την προσφορά της υποταγής, της αυτοθυσίας και της αυταπαρνήσεως. Οι αμαρτωλοί οι οποίοι ελεούνται είναι εκείνοι οι οποίοι δεν κατάφεραν να μείνουν εκεί, δεν κατάφεραν να προσφέρουν τον πρακτικό τρόπο της ομολογίας και της επιστροφής και κατάντησαν χαμηλά και κατέβηκαν δηλαδή στη φθορά. Η ευσπλαχνία του όμως κατέβηκε και σ' αυτούς και τους έδωσε αφορμή και μπορούν κι αυτοί τώρα, παρόλο που είναι κάτω χάριν της αρνήσεως τους και της προδοσίας, εάν θέλουν κι αυτοί θα μπου. Και λοιπόν οι αμαρτωλοί ελεούνται δια του Θεού... τους μεν αγαπά τους δε ελεεί. Με τίνα τρόπον;

Τώρα, αν οι αμαρτωλοί –φερ' ειπείν εμείς οι αμαρτωλοί που είμεθα στα χάλια μας- με τον ίδιο τρόπο όπως οι προγενέστεροι οι δίκαιοι, με την απόλυτο αυταπάρνηση, με την απόλυτο φιλοπονία και υποταγή προκάλεσαν την ευσπλαχνία, την προκαλούμε κι εμείς τώρα με τον εξής τρόπο. Λοιπόν, εκείνοι μεν έβαλαν τον κόπο, την αυταπάρνηση κι ούτο καθεξής. Εμεί τώρα βάζουμε την ταπείνωση και το κλάμα.

...Λοιπόν, τώρα εμείς εν αισθήσει της ελεεινότητάς μας αρχίζουμε το πένθος, το κλάμα, την αίσθηση του βάθους της ταπεινοφροσύνης εξομολογούμενοι βαθύτατα “ιλάσθητι Πανάγαθε, συγγνώμη, γελασθήκαμε, το ομολογούμε, εμείς φταίμε, κανείς δεν είναι η αιτία, η δική μας προδοσία”. Και λέγοντες αυτά εν αισθήσει αρχίζουμε και το κλάμα, επισφράγιση της αισθήσεως και τότε τυγχάνουμε ελέους. Βλέπεις ότι και οι δύο πλευρές προσφέρουν κι έτσι παίρνουν. Εάν δεν πρόσφεραν τότε θα καταλογίζονταν άδικα εις τον Θεό ότι δεν διοικεί καλά. Εάν λοιπόν οι αμαρτωλοί δεν καταθέσουν τον τρόπο της μετανοίας αυτόν και δωρεάν ελεούνται, θα διεκδικήσουν κι οι δαίμονες σωτηρία. Δεν θα πουν και αυτοί; τι, αφού αυτούς έβαλες κι εμάς θα βάλεις. Αυτοί όμως δεν μπορούν να μπου διότι δεν έχουν δύναμη, δεν έχουν ικανότητα, δεν υπάρχουν για να προσφέρουν τα δείγματα της επιστροφής. Γι' αυτό σε εμάς τώρα τους μετανοούντες, που δικαιούμεθα κι εμείς την ίδια ευσπλαχνία επιβάλλεται απαραίτητως αδερφοί μου τα δύο αυτά στοιχεία. Λοιπόν, το ένα είναι η αίσθηση της ταπεινοφροσύνης, ότι πράγματι εξ υπαιτιότητας μας, χωρίς λόγο, προδώσαμε κι αρνηθήκαμε το Θεό και Πατέρα μας.

Τον αρνηθήκαμε, τον προδώσαμε, τον λυπήσαμε. Δεν μας πέταξε, μας έδωσε παράταση χρόνου. Τώρα με την αίσθηση αυτή αρχίζουμε να Τον παρακαλούμε “ιλιάσθητι Πανάγαθε, μην μετρήσης, εμείς φταίμε, συγχώρα μας Πανάγαθε, Εσύ που ήρθες να ανακαινίσης τα πάντα, εμείς φθαρήκαμε, δεν υπάρχουμε, αλλά Εσύ είσαι η ζωή, η ανάπλασις, ο ανακαινισμός, η ανάσταση... δεν θ’ ανακαινίσεις εν ολίγω το πρόσωπο της γης, δεν θα αναπλάσεις τη φθαρμένη φύση... κι εμείς παρακαλούμε με τον ίδιο τρόπο δώσε μας, Εσύ, την ικανότητα διότι τώρα με την πτώση εχάσαμεν τα αισθητήρια, δεν μπορούμε μόνοι μας. Και συνάπτοντας μαζί μ’ αυτόν τον πόνο και το δάκρυο, τότε ευρισκόμεθα εις την ίδια γραμμή αυτών που αγαπάει ο Θεός. Διότι αυτοί, με την απόλυτη φιλοπονία, αρνήθηκαν τον ίδιον τους τον εαυτό και οτιδήποτε τους ικανοποιεί και κράτησαν αμετάβλητα το σταυρό μέχρι του βαθυτάτου τέλους της ζωής τους χωρίς να προδώσουν. Άρα λοιπόν ο Θεός, αγαπώντας τους δικαίους και ελεώντας τους αμαρτωλούς, όχι δωρεάν, προσφέρει ο άνθρωπος υποχρεωτικά την μετάνοιά του, την ομολογία του. Διότι αν δεν είναι αυτό, άρα το λάθος οφείλεται στη δημιουργία και δεν τα έκανε καλά ο Θεός.

... «Και τώρα λοιπόν ξεκινούμε με βάση από το νου. Διότι εις τον άνθρωπο, η προσωπικότητα του ανθρώπου είναι ο νους. Έξω από το νου δεν υπάρχει, τα άλλα όλα ζώα, ότι είναι τα ζώα είμεθα κι εμείς. Εκείνο που χαρακτηρίζει το καθ’ εικόνα και ομοίωση, εκείνο που χαρακτηρίζει την προσωπικότητα την οποία καυχάται ο Θεός διότι όμοιον του, είναι αντίτυπο του, είναι ο νους. Λοιπόν τώρα κι εμείς αρχίζοντες στην πρακτική μορφή της επιστροφής, το καθήκον μας είναι η τήρηση του νου.

Λοιπόν, αρπάζουμε συνέχεια το νου μας ο οποίος ελεύθερα βόσκει εις τον παγκόσμιο στίβο της ματαιότητας και της βλακειάς και του παρόντος και του παρελθόντος και του μέλλοντος. Σκεπτόμενοι όμως τι είμεθα εμείς και γιατί είμεθα εδώ κι ο στόχος μας είναι να επιστρέψουμε οπωσδήποτε, διότι έχουμε αποδείξεις το πρότυπο που ήρθε και μας το έδειξε, τα εκατομμύρια των ηρώων, των προγόνων μας οι οποίοι με αιματηρά και αναίμακτα μαρτύρια κράτησαν την αληθινή ομολογία και επέστρεψαν πίσω. Λοιπόν τώρα κι εμείς αρπάζουμε το νου, ελέγχουμε το νου.

Φεύγει ο νους, βάζει μια εικόνα βλακώδη αμέσως... παίρνουμε τη λεγόμενη αντίρρηση, που είναι γέννημα του θυμού –ο θυμός είναι δύναμη της ψυχής διότι ο θυμός κρατάει την ακεραιότητα της προσωπικότητας, ο φυσικός θυμός τούτος, που είναι κατά του παραλόγου- τότε αρπάζουμε το νου και λέμε “βρε ζώον, τι είναι αυτά που σκέφτεσαι, εσύ χριστιανός είσαι;”. Αυτό είναι το λεγόμενο αντιρρητικό. Μόλις αυτό γίνει, αυτομάτως σβήνει, χάνεται ο λογισμός, σβήνει τελείως, δεν

μπορεί να σταθεί διότι αυτή η αληθής ομολογία είναι αυτή που προκαλεί την παρουσία της χάριτος. Διότι τότε πράγματι ο άνθρωπος ξυπνά από το λήθαργο της αναισθησίας

του, καταλαβαίνει ποιος είναι και διώχνει αυτό. Κατάλαβες. Και δια της αυτόμεμψίας επίσης προκαλεί τον πλησιασμό της Χάριτος. Προσέξτε πολύ, σας μιλάω λίγο κι από την πείρα μου. Βλέπεται εμείς γεννηθήκαμε εις τους πόδας αγίων ανθρώπων, ηρώων όχι ιστορικά, όχι κατά τίτλο τιμής, ανθρώπων αγίων οι οποίοι ήταν πεφωτισμένοι του Πνεύματος του Αγίου και της υπερφυσικής καταστάσεως την οποία απέκτησαν από τούτα που σας λέω τώρα. Με την ίδια συνέχεια συνεπώς θα αρπάζετε που σας φεύγει “εεεπ που πας κτήνος, δεν ντρέπεσαι”, μέσα σου τα λες, δεν θα σ’ ακούει κανείς! “Που πας τώρα, καλόγερος είσαι εσύ; τι είναι αυτά που σκέφτεσαι” και την ίδια ώρα να γυρίζεις και να λες “Πανάγαθε σε παρακαλώ, λυπήσου με το δυστυχισμένο, δες που είμαι Κύριέ μου, ανέσυρε με Πανάγαθε, ξύπνα το λήθαργο”. Είναι η εξομολογητική προσευχή η οποία είναι γέννημα της αυτομεμψίας. Εάν αυτό το κρατήσετε, σε λίγο ξεκινάει το δάκρυ. Πληγωμένη η καρδιά από τον έλεγχο της αυτομεμψίας αρχίζει το κλάμα. Τότε αυτός ο μοναχός άρχισε να βρίσκει το δρόμο.

Είναι ο τρόπος της επιστροφής και της μετανοίας. Παρακαλώ την αγάπη σας προσέξτε το πολύ. Αυτό είναι, δεν είναι άλλο. Βλέπετε, θα εφαρμοστεί η δικαιοσύνη του Θεού, αδύνατον, ο Θεός δεν κάνει λάθη. Τους μεν δικαίους είπα αγαπά γιατί απέδειξαν ότι δεν έγιναν προδότες σαν εμάς. Εμάς τους δυστυχείς μας δέχεται πάλι εάν καταθέσουμε τον ίδιο τρόπο. Ποιον τρόπο... αναγνωρίζοντας την αθλιότητά μας, εμείς τα προκαλέσαμε. Κι άρα εμείς τι είμεθα παρά παλιάνθρωποι, ένοχοι, αμαρτωλοί, ταλαίπωροι, αποκτηνωμένοι. Όταν αυτό το αισθανόμεθα, είναι η έμπρακτος ταπεινοφροσύνη και τότε ούτος ο Θεός ταπεινοίς δίδουσι αγάπη. Τότε ξεκινάει από μέσα μας η προσευχή, η εξομολογητική προσευχή, χωρίς κόπο αρχίζει η ψυχή μας με την αίσθηση αυτή και μιλάει με το Χριστό. Μιλάει μ’ έναν άρρητο τρόπο που εύχομαι να το αισθανθείτε πρακτικά. Τότε και το δάκρυο είναι πρόχειρο.

Τότε αυτός ο άνθρωπος μπήκε στο δρόμο. Τότε πλησιάζει η Χάρις το νου και του δίνει δύναμη να μην πλανάται εύκολα. Στέκεται στη βάση του, απωθεί τους λογισμούς από μακριά και εύκολα δεν πλανάται. Τότε αυτός ο άνθρωπος ευρίσκεται εις την έννοια της πρακτικής, πολεμάει το παράλογο, δεν επιτρέπει στο νου να δεχτεί τίποτα το παράλογο διότι δεν μας χρειάζεται τίποτα εδώ, εδώ μας χρειάζεται βιολογικά λίγη τροφή κι αυτά τα οποία υπάρχουν, άλλο τίποτα δεν μας χρειάζεται διότι δεν υπάρχει άλλο τίποτα. Μόνον ο Θεός υπάρχει, τα πάντα είναι ρευστά. Όταν λοιπόν όπως είπα κρατήσουμε την πρακτική έτσι ανθιστάμενοι εις

την κρούσιν του παραλόγου, τότε αρχίζει ο φωτισμός εις τον νου, ξυπνάει ο νους και δεν πλανάται εύκολα στον άσκοπο μετεωρισμό. Όταν η Θεία Χάρις αυτό το διαπιστώσει, ότι ο νους αυτός ξύπνησε και πήρε τη θέση του σαν πρόσωπο, ο νους είναι το πρόσωπο, τότε υποτάσσεται η Χάρις εις τον νου. Μυστήρια! Δεν είναι παράξενο τούτο. Ο νους του ανθρώπου που είναι πρόσωπο, είναι το κατ' εικόνα και ομοίωση, είναι υπεράνω της Χάριτος. Η Χάρις του Θεού είναι άκτιστος ενέργεια του Θεού μέσω της οποίας κατασκεύασε τα πάντα και τα διοικεί. Αλλά αυτή είναι εργαλείο. Ο νους είναι πρόσωπο. Το κατ' εικόνα και ομοίωση. Γι' αυτό και το φόρεσε ο Θεός Λόγος και το έχει αχώριστα στην αιωνιότητα της δόξης Του. Ο Πατήρ του μέλλοντος αιώνος. Θα τον βλέπουμε άνθρωπο. Τόση μεγάλη αξία έχει ο άνθρωπος. Βλέπετε, όλα τούτα θα τα κρατάτε για να μην γίνεστε προδότες. Τότε υποτάσσεται η Χάρις εις το νου και τότε ο νους με κυριότητα αισθάνεται τον πλησιασμό των δαιμόνων, προαισθάνεται τον σκοπό που θα τον πολεμήσουν και ανθίσταται γενναία. Παίρνει την πραγματική θέση

της ομολογίας. Όλα τούτα τα ακούσαμε, τα είδαμε, τα ψηλαφήσαμε πάνω στους Γεροντάδες τους οποίους ζήσαμε από κοντά και περίσσευε πάνω τους η Χάρις του Αγίου Πνεύματος και μας προφήτευαν...».

Εμβαθύνοντας και αναλύοντας ακόμη περισσότερο τα στάδια της πνευματικής προκοπής, τόνιζε ότι «πρέπει να τηρήσουμε τον νου, πρέπει να κρατήσουμε τον νου σε θέση του ελλόγου οπότε θα ξυπνήσεις και το τριμερές, το λογιστικό, το θυμικό και το επιθυμητικό και αυτά θα ερεθίσουν τις δυνάμεις της ψυχής την φρόνηση, τη σωφροσύνη, την ανδρεία, την δικαιοσύνη. Τα μέσα τα οποία έχουμε κατά φύση και μπορούμε να αντισταθούμε στο παράλογο και στον διάβολο, να τον απελάσουμε.

Αλλά όλα αυτά θα τα κάνει εάν ο νους, προσέξει και δεν δεχτεί την ένοχο προσβολή. Δεν συνομιλήσει με την ένοχο σκέψη. Εάν συνομιλήσει αυτό λέγεται συνδυασμός.

Αμέσως το αρπάζει ο διάβολος. Άμα το αρπάζει έχει εξουσία να δημιουργήσει ακηδία και αμέλεια και ραθυμία. Μόλις πιάσει τον συνδυασμό απωθεί τον Θείο φόβο που ο Θείος φόβος είναι η πηγή του ζήλου και της θέρμης και της ευλαβείας και της προθυμίας. Όταν τούτα αποσυρθούν επειδή εμείς όπως είδατε έχουμε διαστροφή, όταν τούτα φύγουν που είναι βοηθήματα της χάριτος δεν μπορούμε να σταθούμε ύστερα. Εάν όμως προσέξουμε εμείς και δεν κάνουμε συνδυασμό με το παράλογο της σκέψεως και το διορθώσουμε αμέσως με συντριβή, ήμαρτον, συγγνώμη Πανάγαθε μην μου το γράψεις, γελάστηκα, μη με κρίνεις και στην εξομολόγηση στον πνευματικό μας πατέρα. Τότε συνεχίζοντας στην πορεία έτσι με την ακρίβεια της ομολογίας τότε θα ξυπνήσει η αυταπάρνηση, θα εφαρμοστεί δια

της υπακοής. Η υπακοή κι η υποταγή πρέπει να νεκρώσουν από μέσα μας την δική μας γνώμη και θέληση. Η δική μας γνώμη και θέληση είναι η έννοια της καταστροφής, αυτή πρέπει να καταστραφεί. Και το απέδειξε κι ο Υιός του Θεού από κυβερνήτης έγινε υπήκοος.

Όταν λοιπόν κρατήσουμε δια της αυταπαρνήσεως εφαρμόσουμε την υπακοή τότε η υπακοή εφαρμοσμένη θα φέρει την περιεκτική φιλοπονία. Τότε θα γεννηθεί μέσα μας ο πόθος του κόπου και του πόνου. Δεν θα τον φοβούμεθα αλλά θα τον επινοούμε όπως έκαναν οι μάρτυρες. Οι μάρτυρες δεν πονούσαν όταν τους τρυπούσαν και τους έκαιγαν και τους ψήναν. Ακούσατε κανένα μάρτυρα να πει ουου πονάω τώρα, δεν μπορώ. Δεν είπαν... Τότε θα ξυπνήσει ο νους. Άμα ξυπνήσει ο νους ε τότε αυτός είναι ο θρίαμβος. Όταν θα ξυπνήσει ο νους τότε ενισχύει την παραμονή του θείου φόβου και γεννάται κατ' ενέργεια ο θείος ζήλος και η ευφράδεια κι η προθυμία. Όταν τούτα τα κρατήσουμε τότε αυξάνει μέσα μας η έννοια της προσευχής που έπρεπε ποτέ να μην λήψη, αλλά τότε αυξάνει πρακτικά. Όταν αυξηθεί τότε η προσευχή κατ' αυτόν τον τρόπο τότε η θείας χάρις που είδε τον ομολογιακό χαρακτήρα, που αρνηθήκαμε στην προσβολή και δεν κάναμε συνδυασμό -αυτό είναι η ομολογία- τώρα γεννιέται η χάρις. Όταν το δει αυτό τότε η θεία χάρις πλησιάζει και μας δείχνει αίσθησης -πρωτύτερα μας φέρνει το πένθος και τον κλαυθμό του θείου φόβου γεννήματα ούτως ώστε αυτά να μας προκαλέσουν την έμπρακτη ταπεινοφροσύνη.

Όταν εφαρμοστεί η έμπρακτος ταπεινοφροσύνη και αισθανόμεθα ήδη ότι είμαστε άχρηστοι και ταλαίπωροι και προδότες τότε εύκολα κλαίμε και πενθούμε και πείθουμε τον Πατέρα μας εν αισθήση ότι όντως Πατέρα μας μετανοούμε. Ε, όταν τότε αυτό το δει η θεία χάρις που είναι δίπλα μας -εμείς οι μοναχοί την πήραμε δύο φορές, την πήραμε μια φορά από το βάπτισμα και μια φορά απ' την κουρά- κάθεται δίπλα σαν μητέρα η χάρις και περιμένει να της δώσουν αφορμή να δημιουργήσει αυτή την καθαρότητα της καρδιάς και τον φωτισμό την επαναφορά στην θεοιδίαν, το κατ' εικόνα κι ομοίωση. Βλέπεται τη συνέχεια ποια είναι; Λοιπόν, γι' αυτό προσέχετε παρακαλώ την αγάπη σας, να μην προδώσουμε».

Πηγές:

1. Μακαριστός Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός. Γ. Τασούδη.
2. Ιωσήφ Βατοπαιδινός, Περί μετανοίας και αντιρρητικού αγώνα, DVD IMM Βατοπαιδίου.
3. Τηλεόραση 4Ε, Ιωσήφ Βατοπαιδινός, νουθεσίες προς μοναχούς-
<https://www.youtube.com/watch?v=0Y3SCuqe99o>

<http://youtu.be/0Y3SCuqe99o>
fdathanasiou.wordpress.com